

Het twaalfde BMP-jaar, 1995

■ De massa van de telgegevens van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) uit het jaar 1995 is keurig op tijd ingeleverd en na verwerking kunnen hieruit de eerste voorlopige conclusies getrokken worden. Watervogels deden het in 1995 redelijk goed ten opzichte van 1995, maar veel weide- en bosvogels niet. In natuurlijk terrein was het beeld wisselend.

1995 staat te boek als het laatste BMP-jaar 'oude stijl'. Ingaande 1996 is het BMP immers uitgebreid met nieuwe varianten voor onder andere Bijzondere soorten en Stadsvogels. Het BMP zoals we dat tot nu kennen heet thans BMP Alle soorten. Voor de bespreking van de resultaten heeft deze verandering nu nog geen gevolgen.

BMP-ers raken niet uitgeteld

Het BMP, dat in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt georganiseerd, is gestart in 1984. Bijna 100 tellers doen vanaf het eerste uur mee en hebben er al twaalf jaar opzitten (misschien wel dertien met 1996 erbij).

Voor de berekening van de cijfers is voor 1995 gebruik gemaakt van de gegevens van 425 plots. Naderhand zijn nog zo'n 80 telformulieren (te laat) ontvangen, terwijl bovendien van bijna 70 plots de gegevens wel zijn verzameld maar nog niet ingestuurd. Het totaal voor 1995 zal uiteindelijk dus uitkomen op ongeveer 575 en dat ligt in dezelfde orde van grootte als de laatste jaren gebruikelijk is: in 1992, 1993 en 1994 waren er resp. 574, 593 en 562 plots. In 1995 konden 41 nieuwe proefvlakken worden bijgeschreven, maar tegelijkertijd hielden tellers in ruim 30 proefvlakken het voor gezien. Enkele tellers namen na minstens tien jaren 'trouwe dienst' met enig leedwezen afscheid.

Door te late aanlevering van formulieren konden helaas van verscheidene soorten geen volledige cijfers worden geproduceerd. Dat geldt vooral voor schaarse soorten, die in het BMP altijd al op het scherp van de snede zitten. Dit is jammer en het geeft aan hoe belangrijk tijdige uitwerking van tellingen en aanlevering van gegevens is. Van de meest talrijke, typische BMP-soorten is natuurlijk wel voldoende informatie voorhanden.

BMP-rapportage

Met het uitbrengen van de SOVON Broedvogelverslagen, waarin de lange termijn-ontwikkelingen volgens het BMP voor het voetlicht worden gebracht, beperken we ons in SOVON-Nieuws in hoofdzaak tot een vergelijking met het voorgaande jaar. In deze

tekst leest u dus voornamelijk over de veranderingen van 1994 op 1995. Bij voldoende cijfermateriaal wordt per soort de verandering in maximaal drie landschapstypen gegeven: Agrarisch gebied, Bos en Natuurlijk terrein (= duin, heide, moeras en kwelder). Is de informatie-dichtheid geringer, zoals bij schaarse soorten, dan worden gegevens uit alle BMP-plots samen genomen. Soorten met minder dan 50 paren en/of in minder dan 20 plots per landschapstype vallen in deze behandeling gewoonlijk buiten de boot.

Zoals de laatste jaren gebruikelijk ligt ongeveer 40% van de proefvlakken in agrarisch gebied (meest open grasland), ongeveer 35% in natuurlijk terrein (meest duinen), 25% in bos

(meest loofbos en parken) en 2% in bebouwing.

Het weer in 1995

De winter van 1994/95 was zacht, net als zijn drie voorgangers, en standvogels zullen amper noemenswaardige last van vorst of sneeuw onderhouden hebben. Wel was deze winter bijzonder nat (denk aan de overstromingen en evacuaties in het rivierengebied in januari) en in het voorjaar waren de waterstanden nog steeds erg hoog. Het resulteerde in ouderwets zompige graslanden, van water uitpuilende vennen en nieuwe plassen in de duinen.

Om te inventariseren waren de omstandigheden in maart, april en mei veelal redelijk. Begin juni was het twee weken miserabel koud en regenachtig, wat hevig contrasteerde met de fraaie tweede helft van de maand. Juli was zeer warm, de op één na warmste maand van de eeuw (na 1994).

Veranderingen van 1994 op 1995

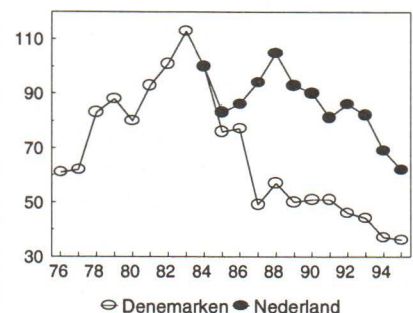
Tabel 1 geeft de (voorlopige) resultaten van 313 plots die zowel in 1994 als 1995 werden onderzocht. In de eerste kolom wordt de langjarige trend aangegeven (1984-95). Vervolgens worden, per landschapstype, de aantallen territoria vermeld in de overeenkomstige plots van 1994 en 1995 (ge-

Spotvogels in mineur

De Spotvogel broedt in grote delen van Europa, maar ontbreekt in de zuidelijke helft, het noorden van Scandinavië en op de Britse eilanden. In ons land doet de soort het momenteel niet zo best. Vanaf 1988 is namelijk een voortdurende afname geconstateerd. Dit komt goed overeen met broedvogeltellingen in een ander land op de rand van het verspreidingsgebied: Denemarken. De Denen tellen al een jaar of tien langer dan wij en hebben kunnen vaststellen dat de recente afname volgde op een toename in de tweede helft van de jaren zeventig. De lange termijn trend is echter negatief.

Ook in andere landen is een afname van de Spotvogel opgemerkt, bijv. in België, Frankrijk, Duitsland, Estland en Zwitserland (G. Tucker & M. Heath 1994. *Birds in Europe: their conservation status*. BirdLife International, Cambridge). Een verklaring kan niet worden gegeven. In ieder geval heeft de afname niets te maken met droogte in de Sahel (de soort overwintert veel zuidelijker).

De perikelen van de Spotvogel contrasteren sterk met de succesvolle opmars van de Orpheusspotvogel die overal floreert en met een sterke opmars in noordelijke richting bezig is. Met een bloeiende populatie in Wallonië (België) in de nabijheid lijkt deze soort aan de vooravond te staan van een definitieve vestiging in Nederland.

Figuur 1. Trend van de Spotvogel in Nederland en Denemarken in de periode 1976-95.

Tabel 1. Overzicht territoria in BMP-plots onderzocht in 1994-95. Per landschapstype (Lt) wordt de trend in 1984-95 gegeven en de aantallen territoria in 1994 en 1995. Het procentuele verschil tussen beide jaren staat in vet.

N = Natuurlijk terrein, A = Agrarisch gebied, B = Bos, T = alle landschapstypen.

Afname: --- > 50%, -- 25-50%, - 10-25%. Toename: +++ > 100%, ++ 33-100%, + 10-33%. 0 < 10% toe- of afname.

	Lt	Trend 84-95	Terr 94	Terr 95	% +/-		Lt	Trend 84-95	Terr 94	Terr 95	% +/-		Lt	Trend 84-95	Terr 94	Terr 95	% +/-
Dodaars	N	0	55	63	+15	Gr. Bonte Sp.	B	+	382	381	0	Tjiftjaf	B	++	931	952	+2
Fuut	T	-	202	183	-9	"	N	++	76	70	-8	"	N	++	427	482	+13
Knobbelzwaan	T	++	92	101	+10	Kl. Bonte Sp.	T	+	51	28	-45	Fitis	A	0	436	476	+9
Nijlgans	T	+++	53	66	+25	Boomleeuwerik	N	+	75	91	+21	"	B	0	747	793	+6
Bergeend	T	++	234	268	+15	Veldleeuwerik	A	--	1012	907	-10	"	N	+	2186	2337	+7
Krakeend	T	++	127	157	+24	"	N	--	391	347	-11	Goudhaantje	B	-	182	206	+13
Wintertaling	N	-	117	116	-1	Boerenzwaluw	T	-	68	93	+37	Gr. Vliegenv.	T	--	180	153	-15
Wilde Eend	A	0	2090	1962	-6	Boompieper	B	0	100	100	+0	B. Vliegenv.	T	--	80	104	+30
"	B	+	168	182	+8	"	N	0	372	378	+2	Staartmees	B	++	163	132	-19
"	N	0	847	887	+5	Graspieper	A	--	645	650	+1	"	N	+	96	89	-7
Zomertaling	T	--	42	48	+14	"	N	0	578	633	+10	Glanskop	B	0	164	147	-10
Slobeend	A	--	237	204	-14	Gele Kwikst.	A	++	507	633	+25	Matkop	A	+	48	52	+8
"	N	--	117	106	-9	Witte Kwikst.	A	++	136	182	+34	"	B	+	151	94	-38
Tafeleend	N	0	97	81	-16	"	N	0	82	79	-4	Kuifmees	B	++	136	86	-37
Kuifeend	A	--	211	187	-11	Winterkoning	A	++	508	532	+5	Zwarte Mees	B	-	231	177	-23
"	N	0	201	235	+17	"	B	0	1312	1357	+3	Pimpelmees	A	+	178	173	-3
Br. Kiekendief	T	+	34	35	+3	"	N	++	720	751	+4	"	B	0	757	656	-13
Buizerd	T	+++	67	79	+18	Heggenus	A	++	264	265	0	"	N	++	273	251	-8
Torenvalk	T	0	58	38	-34	"	B	0	311	316	+2	Koolmees	A	+	358	326	-9
Patrijs	T	--	138	92	-33	"	N	0	642	601	-6	"	B	-	1175	1045	-11
Kwartel	T	+++	84	71	-15	Roodborst	A	+	237	223	-6	"	N	0	493	449	-9
Fazant	A	++	260	245	-6	"	B	+	1403	1472	+5	Boomklever	B	0	230	201	-13
"	B	0	84	67	-20	"	N	+	304	349	+15	Boomkruiper	A	+	76	73	-4
"	N	--	281	243	-14	Nachtegaal	B	0	61	70	+15	"	B	+	482	440	-9
Waterral	N	++	59	63	+7	"	N	++	403	414	+3	Wielewaal	T	0	51	37	-27
Waterhoen	A	--	163	163	0	Blauwborst	N	++	106	87	-18	Vi. Gaai	B	0	224	214	-4
"	N	--	119	101	-15	Gekr. Roodst.	B	0	108	98	-9	"	N	+	115	115	0
Meerkoet	A	+++	1009	1020	+1	"	N	0	140	145	+4	Ekster	A	-	76	72	-5
"	N	--	613	631	+3	Paapje	T	+	71	68	-4	"	B	-	69	67	-3
Scholekster	A	--	1219	1182	-3	Roodborsttap.	N	++	133	145	+9	"	N	-	186	166	-11
"	N	0	786	941	+20	Tapuit	N	--	109	99	-9	Kauw	A	++	117	119	+2
Kievit	A	0	2795	2595	-7	Merel	A	++	665	631	-5	"	B	-	362	321	-11
"	N	--	210	205	-2	"	B	0	1415	1396	-1	"	N	+++	200	191	-5
Watersnip	T	--	131	96	-27	"	N	+	561	549	-2	Zwarte Kraai	A	++	192	202	+5
Grutto	A	--	2137	1911	-11	Zanglijster	A	--	98	114	+16	"	B	++	169	173	+2
Wulp	A	++	78	73	-6	"	B	-	458	444	-3	"	N	++	155	176	+14
"	N	--	59	56	-5	"	N	+	86	90	+5	Spreeuw	A	0	227	231	+2
Tureluur	A	0	667	661	-1	Grote Lijster	B	0	71	70	-1	"	B	--	367	368	0
"	N	0	159	191	+20	Sprinkhaanz.	N	+	148	153	+3	"	N	--	154	142	-8
Holenduif	A	+++	55	48	-13	Rietzanger	N	+	234	383	+64	Huismus	T	--	591	569	-4
"	B	0	145	154	+6	Bosrietzanger	A	+	320	389	+22	Ringmus	A	0	124	132	+6
"	N	++	65	58	-11	"	N	0	314	316	+1	"	N	--	61	48	-21
Houtduif	A	++	457	456	0	Kleine Karekiet	A	+	424	465	+10	Vink	A	++	303	297	-2
"	B	0	687	649	-6	"	N	+	1059	1168	+10	"	B	0	1200	1294	+8
"	N	0	606	510	-16	Spotvogel	T	--	126	114	-10	"	N	++	267	262	-2
Turkse Tortel	T	--	73	77	+5	Braamsluiper	T	+	187	195	+4	Groenling	T	0	189	178	-6
Zomertortel	B	--	42	53	+26	Grasmus	A	+++	399	424	+6	Kneu	A	+	169	159	-6
"	N	--	71	72	+1	"	B	++	68	91	+34	"	B	--	25	22	-12
Koekoek	A	++	49	59	+20	"	N	+++	812	948	+17	"	N	--	381	342	-10
"	B	0	47	38	-19	Tuinfluit	A	+	333	329	-1	Goudvink	T	0	97	92	-5
"	N	0	139	147	+6	"	B	0	392	370	-6	Appelvink	B	++	74	91	+23
Bosuil	T	0	48	45	-6	"	N	+	288	257	-11	Geelgors	A	++	134	136	+1
Ransuil	T	--	23	30	+30	Zwartkop	A	++	261	255	-2	"	B	++	98	60	-39
Groene Specht	B	0	42	37	-12	"	B	++	738	709	-4	"	N	++	158	154	-3
"	N	0	36	47	+31	"	N	++	209	184	-12	Rietgors	A	0	345	338	-2
Zwarte Specht	T	0	25	30	+20	Fluiter	B	-	50	40	-20	"	N	-	588	613	+4
Gr. Bonte Sp.	A	++	42	49	+17	Tjiftjaf	A	++	507	529	+4						

bieden die in beide jaren geteld zijn), evenals het procentuele verschil tussen beide jaren. Stadsvogels komen langzaam maar zeker opzetten in het BMP, maar nog onvoldoende voor betrouwbare analyses. Wel benaderen we meer en meer het ideaalbeeld van representatieve landelijke dekking. De indexen, gebaseerd op alle ingeleverde gegevens, worden t.z.t. in het SOVON Jaarverslag opgenomen.

Bij een vijfde van de vergelijkingen

is van 1994 op 1995 een positieve ontwikkeling te zien (toename meer dan 10%), bij een kwart een negatieve (afname meer dan 10%) en bij de rest (55%) geen of geringe verandering. Een spectaculaire toename werd vastgesteld bij de Rietzanger; de gunstige overwinteringsomstandigheden in de Sahel (waar veel neerslag viel voorafgaand aan de winter) en dito vestigingsmogelijkheden in Nederland (door hoge wa-

terstanden) zullen hieraan debet zijn geweest. De Boerenzwaluw deed het eveneens erg goed, maar bij deze soort is het aantal plots aan de lage kant. Verder scoorden Grasmus, Witte Kwikstaart en Groene Specht in sommige landschapstypen hoog, evenals de Ransuil (voorproefje voor 1996!).

Aan de negatieve zijde van de balans figureren Kleine Bonte Specht, Geelgors en Matkop (bos), Watersnip, Torenvalk, Patrijs en Wielewaal. Daar

Kraaien, Spreeuwen, mussen; minder populaire BMP-soorten waar heel wat mee aan de hand is.

Tellers hebben nogal eens een broertje dood aan het inventariseren van soorten als kraaien, Spreeuwen en mussen. Ook Houtduif en Fazant vallen in deze categorie. Inderdaad is het inventariseren ervan soms knap lastig omdat ze lokaal massaal kunnen broeden. Ook horen we soms de klacht dat het tellen van deze soorten alleen maar de aandacht afleidt van andere soorten, waarom het eigenlijk zou moeten gaan. Af en toe zijn er nieuwe tellers die één of meer van deze soorten niet tellen. Op het telformulier wordt dan een plusje ingevuld, waardoor de plotgegevens in principe niet geaccepteerd kunnen worden. Door hun talrijkheid zijn het echter typische BMP-soorten. Het zijn dan misschien niet voor iedereen de meest interessante soorten, maar uit de BMP-tellingen komen spannende ontwikkelingen naar voren.

Om te beginnen is het duidelijk dat talrijke soorten niet altijd algemeen waren of dat zullen blijven. Fazant of Ringmus bijv. waren nog niet zo lang geleden 'overal' aanwezige soorten. Maar kom daar nu nog eens om! Op veel plaatsen zijn ze verdwenen of sterk in aantal teruggelopen. En met Houtduif, Spreeuw of Huismus is het ook niet overal meer zoals het geweest is.

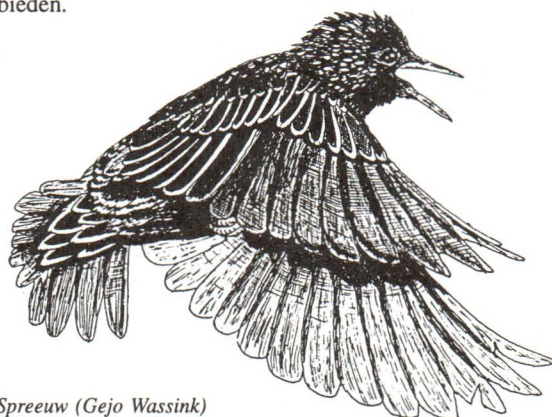
De Fazant laat in alle plots tezamen voor de jaren 1984-95 een vrij stabiele stand zien, maar per biotoop is het beeld verschillend. In loofbos is sprake van een flinke terugval, maar in naaldbos juist toename. In agrarisch gebied schommelde de stand, met in de jaren tachtig gemiddeld lagere indexcijfers dan in de jaren negentig. In natuurlijk terrein zet afname de toon, vooral in duin en heide. De stand van de Fazant werd tot voor kort geregeerd door uitzetten en afschot, maar in de loop van de BMP-periode is 'natuurlijke' ontwikkeling steeds meer de trend gaan bepalen. De grote klap voor de Fazant kwam overigens in de strenge winter van 1979, na de vette jaren zeventig. De stand decimeerde op veel plaatsen en bleef vervolgens op laag niveau.

De Houtduif laat in de BMP-jaren flinke schommelingen zien, met in de meeste biotopen een relatief hoog populatieniveau in 1984-85 en 1990-92 en een laag niveau in 1986-88 en 1993-95. In agrarisch gebied heeft toename duidelijk de overhand, in natuurlijk terrein overheerst afname (vooral duin en heide (figuur 1)). In bos blijft de stand gemiddeld vrijwel gelijk.

De Ekster nam in vrijwel alle biotopen tezamen tot 1989-91 in aantal toe en daarna weer af tot onder het niveau van

1984. Alleen de ontwikkeling op de heide wijkt hier van af, met gestage afname (decimering van de stand). Bij de Ekster breekt zich het ontbreken van voldoende BMP-informatie uit steden, dorpen en dergelijke, want uit andere bronnen weten we dat de soort het daar de afgelopen jaren flink voor de wind is gegaan.

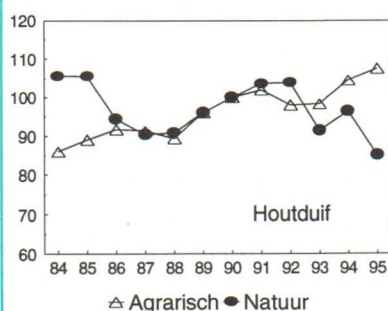
Het verhaal van de Zwarte Kraai is vrijwel overal hetzelfde: toename. In bos, halfopen cultuurland, duinen en heide is toename het meest uitgesproken. In open gras- en bouwland gaat de toename gepaard met ups en downs. Net als de Ekster voelt ook de Zwarte Kraai zich meer en meer thuis in stedelijke gebieden.

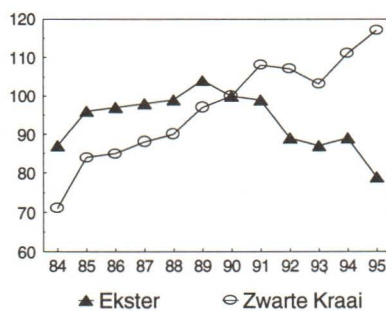
Spreeuw (Gejo Wassink)

Met de Spreeuw gaat het niet zo best in Nederland (figuur 3). De landelijke BMP-lijn laat gestage afname zien van ongeveer 25% in 1984-95. De afname is het meest uitgesproken in loofbos en duinen. Afwijkend is de toename van ongeveer 40% op heide. In agrarisch gebied, naaldbos en moeras vertoebelen fluctuaties het beeld enigszins, maar in het algemeen is hier sprake van een ongeveer gelijkblijvende populatie. Bij de Spreeuw ontberen we indexcijfers uit bebouwing; de ontwikkeling is hier niet precies bekend.

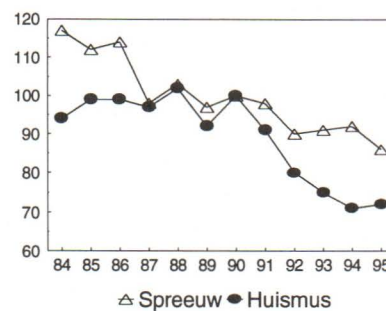
Volgens de landelijke BMP-index gaf de Huismus in de jaren tachtig geen krimp, maar in de jaren negentig viel de populatie met ongeveer 25% terug (figuur 3). Het gaat hierbij voornamelijk om Huismussen in het landelijk gebied. De massa van de Huismussen zit echter in steden en dorpen, waaruit we niet veel BMP-metingen hebben. De weinige gegevens wijzen echter eveneens op afname.

Figuur 1. Trend van Houtduif in agrarisch gebied en natuurlijk terrein.

Figuur 2. Trend van Ekster en Zwarte Kraai.

Figuur 3. Trend van Spreeuw en Huismus.

kunnen Houtsnip en Barmsijs aan worden toegevoegd. Deze soorten zijn uit het overzicht gevallen omdat het aantal paren ver onder de norm is gezakt.

Watervogels gaven in doorsnee positieve resultaten te zien (zie bijv. Dodaars, Zomertaling, Waterral),

maar er zijn ook enkele soorten waarvoor dat niet geldt (Wintertaling, Slob-eend). De natte omstandigheden in 1995 zullen bijgedragen hebben tot de positieve resultaten. Maar omdat er in 1994 in veel gebieden ook al een vrij hoge waterstand was en veel soorten een goede stand kenden, is de

toename relatief minder opvallend.

In agrarisch gebied zitten vrijwel alle weidevogels in mineur: Patrijs, Slob- en Kuifeend, Grutto en Veldleeuwrik kelderden met meer dan 10%, andere met minder dan 10%. De Graspieper bleef in het boerenland ongeveer gelijk, maar de Gele Kwik-

We schreeuwen het van de daken: Doe mee aan BMP Stadsvogels!!!!

Refereren naar gebrekkige gegevens uit steden en dorpen kan haast niet duidelijker dan te verwijzen naar de BMP-gegevens van kraaien, mussen en Spreeuwen. We hebben dus grote behoefte aan BMP-inventarisaties van stadsvogels. Om het tellers gemakkelijk te maken hebben we daar ingaande 1996 zelfs een panklaar BMP-onderdeel voor ontwikkeld, BMP-stadsvogels. BMP Stadsvogels is door een lager aantal bezoeken een minder intensieve variant van het BMP. Waarnemers kunnen gemakkelijk een proefvlak in stedelijk milieu beginnen, zelfs naast hun gewone BMP-proefvlak of ander vogeltelwerk.

Wat betekent deelname aan BMP Stadsvogels voor de waarnemer?

In een vast proefvlak van 10 tot 50 ha in bebouwing worden jaarlijks alle soorten geteld. Kies voor logische gebiedsgrenzen, bijvoorbeeld een hele wijk. Onder bebouwing worden voornamelijk steden, dorpen of industrie-complexen verstaan. De oppervlakte van het proefvlak hangt af van de vogelrijkdom en de benodigde bezoektijd in één ronde. Er zijn ten minste 5 bezoeken in maart-juni noodzakelijk, waarbij soms speciale attentie uitgaat naar één of meer vogelsoorten of deelgebieden. Tijdens speciale rondes voor bijv. Merel of Huismus

kan het leeuwendeel van de gegevens van deze soorten worden verzameld; de overige bezoeken zijn wat deze soorten betreft dan aanvullingen. Het merendeel van de bezoeken valt omstreeks zonsopgang (zeker bij veel 'groen' in de bebouwing) en zal 1 tot 3 uur duren. Resultaten invullen op het formulier BMP Stadsvogels.

Handleiding BMP

Het veld- en bureauwerk voor BMP Stadsvogels is uitgebreid beschreven in de violetkleurige handleiding *Broedvogels inventariseren in proefvlakken* (uitgave 1996). Specifieke aanwijzingen voor inventarisatie in bebouwing zijn opgenomen in een aparte bijlage in de handleiding.

Vragen of aanmelden?

De coördinatie van BMP Stadsvogels is in handen van SOVON (Rijksstraatweg 178, 6573 DG Beek-Ubbergen, telefoon 024-6848111). Als u van start wilt gaan met BMP Stadsvogels, dan ontvangen we graag uw aanmelding (naam, adres, telefoon, naam en ligging proefvlak/gebied (atlasblok o.i.d.)). Wij voorzien u dan van handleiding, formulieren en andere informatie. We wachten met spanning af!

Huismus (Michel Klemann)

staart wist een verheugende toename van 25% neer te zetten.

Veel soorten lieten in bos een opmerkelijke terugval zien. In andere landschapstypen deden ze het soms wel goed. Kijk maar naar Holenduif, Koekoek, Groene Specht, Fluiter, alle mezen, Boomkruiper en -klever, Wielewaal en Goudvink. Zoals vaak het geval is, gaat dit verhaal niet op voor alle bosvogels, want Zomertortel, Zwarte Specht, Goudhaantje, Vink en Appelvink boekten vooruitgang. Een verklaring voor de negatieve teneur in bos is vooralsnog niet voorhanden. Ook moet nog een slag om de arm worden gehouden in verband met het

relatief grote aantal over 1995 nog te verwerken formulieren van bosplots.

In Natuurlijk terrein is het beeld zeer gedifferentieerd, met ongeveer evenveel toegenomen (o.a. Boomleeuwerik, Roodborsttapuit, Tureluur), afgenomen (Blauwborst, Veldleeuwerik, Tapuit) als gelijk gebleven (Riet en Geelgors, Paapje, Sprinkhaanzanger) soorten. Overigens is het beeld per type natuurlijk terrein vaak wel weer gedifferentieerd. De ontwikkeling van de Boomleeuwerik bijv. wordt sterk bepaald door de hoge aantallen op heide (toename) en niet zozeer door die in de duinen (afnemend). Bij de Tapuit overtroeft de ontwikkeling

in de duinen (afname) die op de heide (stabiel-toename).

Verschil per landschapstype

Veel soorten laten verschillen zien in hun aantalsontwikkeling per landschapstype. Van de 49 soorten waarvan uit twee of meer landschapstypen cijfers beschikbaar zijn, hadden 29 soorten (59%) in alle landschapstypen in grote lijnen dezelfde ontwikkeling. Slobeend, Fazant, Merel, Grauwe Vliegenvanger en Kneu bijv. liepen in alle landschapstypen in aantal terug, terwijl Winterkoning, Kleine Karekiet, Fitis en Tjiftjaf overal toenamen. Bij 20 soorten (41%) was er sprake van verschillende, soms tegengestelde ontwikkelingen. De Zomertortel gaf in bos een toename van 26% te zien en in natuurlijk terrein bleef de stand gelijk (ook in het vorige jaaroverzicht werden bij deze soort opvallende verschillen per habitat gevonden). De Koekoek vertoonde een afname in bos en toename in agrarisch gebied. Diametraal tegenovergestelde ontwikkelingen zijn verder opvallend bij onder andere Tureluur, Kuifeend, Groene Specht en Matkop.

Het trekgedrag van vogelsoorten (standvogel, korte en lange afstand-trekker) lijkt voor de vergelijking van 1994-95 geen houvast te bieden. Er komt in ieder geval niet een grote lijn naar voren wat betreft aantalsverandering en trekgedrag.

Conclusies over aantalsontwikkelingen kunnen het beste getrokken worden uit gegevens van reeksen van jaren.

Arend van Dijk